

TALİP APAYDIN'IN ÇOCUK ROMANLARINDA GEZİ- GÖZLEM, ARAŞTIRMA ve DİNLEME YOLUYLA ÖĞRENME

Yrd. Doç. Dr. Kemal EROL

Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
kemalerol64@mynet.com

ÖZET

Türkiye'de çocuk edebiyatının gelişmesi, bu alanda Batı'dan örneklerin çevirisiyle başlar. Tanzimat'tan (1839) önce sözlü edebiyat türü hakimdi. Bunlardan masal, bilmece, tekerleme, atasözleri, Karagöz ve Meddah biçimleri çocukların eğitim ve eğlencesine sunulurdu. Bu yönüyle Tanzimat döneminin bizde çocuk edebiyatının da başlangıcı olduğu söylenebilir. Aynı dönem yazarlarından Şinasi (1826-1871), Recaizâde Ekrem (1847-1914) ve Ahmet Mithat (1844-1912) tarafından Fransızca'dan çevrilen şiirler ve fabller edebiyatımızda ilk çocuk kitapları olarak kabul edilir. Asıl 1960'tan sonra çocuk kitaplarında gelişme görülür. Rıfat Ilgaz (1911-1993), Mehmet Seyda (1919-1986), Gülten Dayıoğlu (d.1935) ve Talip Apaydın (d.1926) bu dönem çocuk edebiyatı yazarlarından bir kaçıdır.

Toprağa Basınca (1966), *Dağdaki Kaynak* (1981), *Merdiven* (1985), *Biz Varız* (1998) çocuk romanları ile *Çalgıcı Recep* (1970), *O Güzel İnsanlar* (1978), *Aloo Çocuklar* (1979), *Yangın* (1981), *Elif Kızın Elleri* (1981), *Hem Uzak Hem Yakın* (1985) adlı çocuk kitapları, Köy Enstitülü öğretmen yazar Talip Apaydın'ın çocuk ve gençlik edebiyatını oluşturur. Adı geçen eserler, gençlere yol gösterme, onları bilgilendirme ve geleceğe hazırlama amacıyla kurgulanmıştır. Bu çalışma ise, söz konusu eserlerde çocukların anlama ve öğrenmelerini doğrudan etkileyen yöntemleri araştırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: Talip Apaydın, çocuk romanları, öykü, öğrenme, gezi-gözlem, araştırma, dinleme

LEARNING BY MEANS OF TOUR, OBSERVATION, RESEARCH AND LISTENING IN TALİP APAYDIN'S JUVENILE FICTIONS

ABSTRACT

The development of children literature in Turkey begins with interpreting the West's examples in this area. Before Tanzimat (administrative reforms (1839)), oral literature was dominant. Among these, the forms of tales, puzzles, tongue twisters, proverbs, Karagöz and Meddah were presented to children's education and entertainment. In this way, it can be said that Tanzimat period is also the beginning of our children literature. In fact, the development in children's literature begin after 1960. Rıfat Ilgaz (1911-1993), Mehmet Seyda (1919-1986), Gülten Dayıoğlu (d. 1935) ve Talip Apaydın (d.1926) are some of the children's literature authors of this period.

With children novels , *Toprağa Basınca* (1966), *Dağdaki Kaynak* (1981), *Merdiven* (1985), *Biz Varız* (1998) and the children's books such as, *Çalgıcı Recep* ((1970), *O Güzel İnsanlar* (1978), *Aloo Çocuklar* (1979), *Yangın* (1981), *Elif Kızın Elleri* (1981), *Hem Uzak Hem Yakın* (1985) form the author's, Talip Apaydın, childhood and adolescent literature period. The books mentioned above are prepared (written) to direct, inform and have children ready for their future. Whereas This study aims to investigate the methods that directly effect the children's comprehending and learning in the works in question.

Key Words: Talip Apaydın, learning, story, child's novels, tour, observation, searching

GİRİŞ

İnsanoğlu, doğuştan itibaren yaşamını sürdürebilmek ve bunun gereklerini yerine getirebilmek için birtakım davranışlar kazanmak zorunluluğunu hissetmiştir. Nitekim insan davranışlarının tamamına yakını öğrenilmiş kurallardır. Tam anlamıyla biyolojik bir organizma olarak dünyaya gelen bir bebek, açlık veya susuzluğunun giderilmesi yolunda bazı tepkiler gösterir. Başlangıçta ağlamak veya el kol hareketleri gibi bilinçli olmayan davranışlar, çocuğun bu ihtiyacının karşılanmasında rol oynayacaksa zamanla aynı iş için çocuğun benzer bir tepki göstermesini sağlayacaktır. İşte bu, belki de insanın ilk olarak edindiği bir öğrenmedir. Bebeklik aşamasında başlayan bu öğrenme süreci, insanın yaşamı boyunca sürüp gidecektir. “İnsanlık tarihinde, eğitim kadar eski, ikinci bir faaliyet biçimi gösterilemez. O, insanla ilgili temel bir dokudur” (Akyüz, 1991, s.13) ve süreklidir. Biyolojik bir organizma olarak içine doğduğu kültürel uyarıcılar bütünüyle sürekli etkileşim halinde olan insan, kültürel çevresiyle ilişkileri neticesinde yeni yeni davranışlar kazanır. Birey açısından “sosyalleşme”, “kültürlenme”; cemiyet açısından ise “sosyalleştirme”, “kültürleme” süreci kesintisiz devam eder (Tekin,1993, s.2). Bireyin yaşamını idame ettirmesinde ve toplumlararası rekabetin de yaşanabilmesinde kaçınılmaz bir zorunluluk olan eğitim ve öğretim süreci, pek çok kurum ve çeşitli yöntemler aracılığıyla sürdürülür. Bu araçlar, toplumun belli yaş grubuna ait kesimlerine göre farklılık göstermektedir. Her toplumun edebiyatında olduğu gibi bizim edebiyatımızda da çocukların ve gençlerin eğitiminde değişik edebî türlerden ve öğretim metotlarından yararlanılmaktadır. Bu da çocuğa öğrenme, araştırma ve inceleme isteği kazandıran; duygu ve düşünce dünyasını zenginleştiren bütün verimlerden müteşekkil çocuk edebiyatıdır.

Çocuk Edebiyatı amaç kapsam ve önem bakımından konu ile ilgili pek çok yazar tarafından benzer ifadelerle tanımlanmıştır. Kimine göre “çocukların anlayacağı, hoşlanıp yararlanacağı biçimde hazırlanan, çocukların hayal gücünü zenginleştiren ve eğitimlerine yardımcı olan bir edebiyattır” (Tuncer, Yardımcı, 2000, s.17), kimine göre de “çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” (Şirin, 1994, s.9). Bu edebiyatın kapsamında yazılı türlerin başını ninni, mani, bilmece, tekerleme, masal, fabl, destan, efsane, türkü-şarkı, hikâye, roman, şiir, fıkra, anı, günlük, gezi yazıları, çizgi film, tiyarro, biyografi, tabiat ve fen

olaylarını anlatan eserler çekmektedir. Buna göre, çocuk edebiyatını, çocuk eğitim ve öğretiminde kullanılan yazılı ve görsel basın araçlarının genel adı olarak algılamak yanlış olmaz. Buna karşın, çocuk yaşını geçkin ergenlik dönemindeki gençlerin okuduğu eserler macera hikâye ve roman ağırlıklıdır. Gençler realist olaylardan, sert hareketlerden ve ürpertici tehlikelerden hoşlanırlar. Bilhassa genç kız çocukları Pollyanna hissi hikâye ve romanlara eğilimlidirler (Baymur, Demiray; 1961, s.96)

A. Ferhan Oğuzkan, *Çocuk Edebiyatı* adlı kitabında çocuklara yönelik eserleri değerlendirirken tespitlerini bir deneysel psikolog olarak Profesör Özbaydar'ın konu ile ilgili görüşlerine dayandırmaktadır. Özbaydar'a göre bu tür kitaplar, çocukların hayal âlemlerinin uyarılmasında ve canlanmasında etkilidir. Ayrıca çocuk, duygusal boşalma ihtiyacını en kolay kitaplarla tatmin etmektedir. Burada çocuk cesaret, iyilik, kahramanlık, güçlükleri yenme gibi olumlu yönlerde duygusal boşalmasını yapabilmektedir. (Oğuzkan, 2001, s.388). Apaydın'ın da çocuklara yönelik yazdığı roman, öykü ve masal gibi edebî türlerde aynı görüş ve düşüncelerle belli öğretim yöntemlerini kullanarak çocuklara bir düzey kazandırmaya çalıştığı görülmektedir.

Biz Varız, 10-15 yaşlarda beş arkadaşın uzay boşluğu ve uzaylılar hakkında kurdukları düşün romanıdır. “İnsanoğlunun başarılı olmasını gerekli kılan temel sebep nedir?” sorusu, çocukların cevabını aradıkları asıl soruyu oluşturur. Romanların, didaktik yönü ağır basan birer eser olması bakımından pek çok alanda aydınlatıcı olduğu söylenebilir. Çocuklar, içinde yaşadıkları ancak insanları hiç de mutlu olmayan kendi dünyaları ile düşün kurdukları medenî dünya arasında mukayese yoluyla bir sonuca varırlar. Amaç, kendi dünyalarının eksik yanlarını tespit etmek ve buna çözüm bulmaktır. Hakikatte, dünyayı hayal edilen huzurlu bir mekâna dönüştürmek vardır. Daha çok bilim kurgu veya fantastik türüne uygun görünen bu romanlarda arzulan dünya resmedilmeye çalışılır. Derin yapıda okunan ise, eşitlikçi ve mureffeh bir dünya tasavvurudur. *Toprağa Basınca*'da, “amacı olmayan kişinin çalışması da verimli olmaz” fikri etrafında çocukların gelecekle ilgili bir hedef belirlemeleri istenir. Başka bir romanın *Merdiven* adını taşıması, eğitimsiz ve dolayısıyla bilgisiz kimselerin kol gücüyle hayatını idame ettiremeyeceği; geleceği garantiye almak için çıkılacak ilk basamağın “okumak” olacağı fikrine dayanır. Çocukları aramaya, çevrelerini incelemeye çağırır; onlarda köy ve doğa sevgisini geliştirmeyi amaç edinen *Dağdaki Kaynak*'ta, “baktığımı gör, gördüğünü de anla” fikrinden yola çıkarak içinde yaşanan

dünyanın tanınması; toplumdaki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel farkların belirlenmesi ve buna bir çözüm yolunun bulunması istenmektedir.

Bu görüş ve düşüncelerle “çocuk kitapları” adı altında bir dizi eser veren Apaydın’ın, eğitimden yoksun kalmış ya da yanlış bir eğitim modelinden geçmiş toplumun önünü görmesi için işe, çocukları bilhassa okul ortamında eğitmekle başlanması gerektiğine inandığı söylenebilir.

Okul ve Öğrenme İhtiyacı

Toplumların huzur ve refah düzeyi, sosyo kültürel ve sosyo-ekonomik düzeyiyle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle toplumu oluşturan bireylerin eğitim seviyeleri önemsenir. “Uygar toplumlar, sosyal yaşamını sürdürebilmek için çeşitli kurumlar geliştirmiştir. Eğitimin kurumlaşması için de okullar oluşturmuştur. Ancak bu olgu, eğitim kavramını okulla sınırlandırmak anlamına gelmemektedir” (Varış,1978, s.10). Öğrenme kavramının ilgili olduğu temel unsur davranıştır. Davranış değişimini sağlayan faktörlerin başında okul ortamı gelmektedir. Sanat eğitimi de daha çok bu tür kurumlarda verilmektedir. Nitekim “sanat beğenisi kazandırılmamış kişi, Talip Apaynın’ın ifadesiyle “insana ve topluma kapalıdır. İnsancıl sıcaklıktan yoksuldur. Kişiliğinde ister istemez büyük eksiklikler ve katılıklar taşır. İlgileri, davranışları ve becerileri kısıtlıdır, donuktur” (Apaydın, 1995, s.34). Ancak eğitim süreci, yalnızca okul ortamından ve burada elde edilen kazanımlarla sınırlı değildir. Organizmanın yaptığı her türlü hareketi ifade eden davranış biçimleri (Tekin,1993) farklı ortamlarda da edinilebilir. Öğrenme ve eğitim kavramlarının birbiriyle ilişkisi, şu tanımdan da anlaşılabilir: “Öğrenme ya bir davranış değişikliğinin veya yeni bir davranışın oluşması; eğitim ise, içinde yaşanılan toplumca arzu edilen davranışların bireylerde oluşturulması sürecidir” (Çilenti,1988,s.13). Okul dışında ve bir öğretici olmadan da gerçekleşen pekçok öğrenme, bireyin toplumsal ve kültürel çevresiyle etkileşimi sonucu açığa çıkar. Bunların başında gezi, gözlem, dinleme, araştırma-inceleme, karşılaştırma, tartışma, örnek gösterme, folklorik unsurlardan yararlanma ve sunuş gibi öğrenme yöntemleri gelmektedir.

Gezi Gözlem Yöntemi

İnceleme amaçlı sağlanan öğrenme yöntemi, “öğretimde gözlem”dir. “Belli eğitsel amaçları gerçekleştirmek için herhangi bir olay ya da varlığı, önceden hazırlanmış bir plân çerçevesinde incelemek” (Büyükaragöz;Çivi,1997,s.99) demektir. Gezi- gözlem ise, varlıkları gerçek tabii ortam ve şartları içinde görmek ve anlamaktır. Bu yöntem, “önceden saptanan belli özellikleri öğrencilere kazandırmaya çalışan okul gibi maksatlı öğretim kurumları” (Tekin, 1993, s.7) laboratuvarlarının deney üzerindeki inceleme çalışmasından farklıdır. “Gezi hikâye ve romanlarında, kişilerin yaşadıkları olaylar serüven tarzında algılanır” (Tuncer, 2000, s. 144). Bu yöntemin önemi, öğrencilerin hemen bütün duyu organlarını kullanmasına olanak tanıyacak, aktif olmalarını sağlayacak, merak güdülerini tatmin edecek ve böylece problem çözme becerilerini geliştirecek bir özelliği taşımasına dayanmaktadır. Gezi ve gözlem tekniği, öğrencilerin yakın çevrelerini tanımaları, okulda kazandıkları teorik bilgiler ile gerçek yaşam arasında ilişki kurmaları, belki de bilgileri gerçek kaynağından elde etmeleri amacıyla kullanılmaktadır. Ülkemizde pek çok eğitimcinin, bilhassa 1940 kuşağı Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerin çocuk eğitiminde başvurduğu gezi gözlem metodunun, çocuklarda var olan araştırma, bulma ve tanıma eğiliminin gelişmesine hizmet ettiği söylenebilir. Nitekim çocuk, daha çok gözlem yoluyla varlık ve olayları kendi tabii ortamlarında plânlı ve amaçlı olarak inceleme ve tanıma olanağını bulabilmektedir. Öğretimde daha fazla duyuyu etkileyen bir metod olarak tanınan bu teknik, öğrenmeyi kitaba bağımlılıktan ve sınıf atmosferinden kurtarmakta, bilginin daha kalıcı olmasını sağlamaktadır. Gözlemi, dikkatin dış dünyadaki olay ve varlıklara yönelmesi olarak tanımlayan psikoloji bilimine göre de gözleme katılan duyu organlarının fazlalığı nispetinde öğrenme yaşantısının kalıcılık oranı artmaktadır.

Bir toplumun her bakımdan gelişmesinde ve kalkınmasında, insanın herhangi bir alanda yetiştirilerek biçimlendirilmesinde eğitimin oynadığı rolün önemi yadsınamaz. Köy Enstitülerinde yetişmiş öğretmen kökenli öykü ve roman yazarlarının, çocuklara dönük yapıtlarında eğitici yönü ağır basan teknikler kullandıkları gözlemlenmektedir. Onlar, okulda verilen bilgileri, çocuklara yakın çevrelerinde gezi gözlem yaptırmakla pekiştirmeyi ön görmektedirler. Ayrıca çocukların, herhangi bir alanda bilgi, beceri ve deneyime sahip kimseleri dinleyerek eşya ve tabiat hakkında fikir edinmelerinin önemine dikkat çekmektedirler.

Köy Enstitülü öğretmen ve yazarlardan biri olarak edebiyatımızda adını duyuran Talip Apaydın'ın *Toprağa Basınca*, *Dağdaki Kaynak*, *Merdiven*, ve *Biz Varız* adlı çocuk romanlarında teknik açıdan eğitsel ders gezileri olarak adlandırılan gözlem metodunu sıklıkla kullandığı görülmektedir. Bu yöntemle öğrencilerin fabrika müze, kütüphane, çeşitli resmi kurumlar, köy, dağ, orman, göl gibi yerlere götürülerek oralarda doğrudan gözlem yapma fırsatının tanındığını, böylece onlara asıl kaynağından bilgi edinmelerinin sağlandığı anlaşılmaktadır. Nitekim, çocuklar, yabancı mekânların özelliklerini, doğal güzelliklerini, giyim kuşam ve yaşayış tarzlarını merak ederler. Yabancı coğrafyalara özgü ilginç olaylar ve önemli uygarlıklar geziye ve gözleme dayanan bu tür eserlerde dile getirilmektedir.

Dağdaki Kaynak, kentte yaşamakta olan üç çocuğun bir dağ köyüne düzenledikleri gezi hikâye edilmektedir. Amaç, okul çağındaki çocukları araştırmaya, öğrenmeye teşvik etmek; çevrelerini incelemeye yöneltmek; onlarda doğa sevgisini, köy ve yurt sevgisini geliştirmektir. Talip Apaydın, *Biz Varız*'da çocukları uzay yolculuğuna çıkararak özlemi duyulan gelişmiş medenî bir dünyayla tanıştıırken, onlara kendi dünyalarının sorunlarını ve eksiklerini duyurmaktaydı. *Dağdaki Kaynak*'ta da kentli çocukları yaz tatillerinde kırsal yörelere göndererek bir yandan köy-kent arasındaki farklara dikkatlerini çekmekte, diğer yandan da doğayı daha iyi tanımaya ve yeraltı zenginlik kaynaklarını anlamaya yönlendirmektedir. Çocuklar, tıpkı Kristof Kolomb'un deniz ötesini merak edip sonuçta Amerika'yı keşfetmesi gibi dağların arkasında bilinmedik bir şeylerin arayışındadırlar. On on iki yaşlarındaki Erkmen'le Aydın, kentten babaları tarafından bu amaçla köye gönderilirler. Bu gezinin düşünülmesinde öğretmenlerinin de payı büyüktür. Onlara göre insan, henüz küçük yaşlarda tabiatın çetin şartlarına, yaşamın güçlüklerine alışmalı, gerektiğinde karşı koymayı öğrenmelidir. Bunun için önce farklılıkları merak etmeli; yeni şeyler bulmaya çalışmalıdır. Çünkü anlatıcıya göre bütün yenilikler, buluşlar ve icatlar bir merakın ürünüdür.

Talip Apaydın'ın, çocuk romanlarına seçtiği genç karakterler yetenekli, azimli, çalışkan ve bu yüzden araştırmacı tiplerdir. *Biz Varız*'da uzay yolculuğuna umdukları medeni dünyayı bulmak için çıkan Osman, Ali, Fadik, Ayşe ve Murat'ın yerini *Dağdaki Kaynak*'ta Erkmen, Aydın ve Hüsam almaktadır. Araştırdıkları mekân ayrı da olsa gezi ve gözlemlerinin amacı aynıdır: İçinde yaşadıkları dünyayı tanımak; sosyo-ekonomik ve

sosyo-kültürel farkları belirlemek; bu yolla daha müreffeh bir yaşam standardını yakalamaktır. Çocukları aramaya, çevrelerini incelemeye çağıran; onlarda köy ve doğa sevgisini geliştirmeyi amaç edinen *Dağdaki Kaynak*'ta olayların geçtiği mekân, Ankara'nın Günoluk köyüdür. Burası, birkaç yıl önce Ankara'ya taşınan, bir apartman dairesinin bodrum katına yerleşmiş yoksul bir ailenin köyüdür. Kentli çocuklara bu ailenin 10-12 yaşlarında köylü Hüssam rehberlik etmektedir. Ancak çocuklar babaları tarafından yola çıkarılmaz. Amaç, çocukların kendi imkânlarıyla ne yapacaklarına karar verebilme yeteneğini ve alışkanlığını kazanmalarıdır. Köy yolu, kentli çocukların hiç görmedikleri dağların ve ormanların arasından geçmektedir. Burası, büyüleyici bir doğa harikasıdır. Kentli gençler, gittikçe sıklaşan ve güneşin görünmediği ormanda korkulu ve meraklı bakışlarla ilerlerken Hüssam, alışkın olduğu yöreyi, bir bütün olarak tabiatı, şehir yerinden daha güvenli ve rahat bulmaktadır. Erken ile Aydın, kitaplardan, görsel yayınlardan bilinçaltlarına yerleşmiş vahşi tabiattan korkarlar. Ayı, kurt, domuz gibi yırtıcı hayvanların ansızın önlerine çıkabileceklerinden çekinirler. Oysa Hüssam, kendisini arkadaşlarının ürkütücü bulduğu bu vahşi mekânın bir parçası gibi hissetmektedir. Aralarındaki bu farkın kaynağı, hiç şüphesiz içinde yetişip büyüdükleri değişik mekânlardır.

Apaydın'ın yazdığı çocuk kitaplarında öğretici rolünün yanı sıra onları belli bir dünya görüşü doğrultusunda kanalize etme yanlısından kurtulamadığı söylenebilir. Oysa edebiyat eseri, kültürel sembolleri, duyarlıkları ile bir dünya görüşü alanı içine girse de ileri sürülen fikirlerin şemetik-güdümlü yansımaya dönüşmemesi gerekir. Nitekim çocuk edebiyatı üzerinde görüş belirten pek çok yazar bu konuda hemfikirdir. Mustafa Ruhi Şirin, *Çocuk Edebiyatı* adlı kitabında “Bir düşünce veya dünya görüşünün haklı olduğunu, üstünlüğünü ideolojik bakımdan edebiyata yüklemek ve bu yazarlığı çocuk edebiyatı yazarlığı ile özdeşleştirmek mümkün değildir” (Şirin, 1995, s.190) derken aynı konuda Gülten Dayıoğlu'nun yaklaşımı da benzerlik göstermektedir. Güdümlü ve ideolojik tercihleri ön plâna çıkararak çocuklar için yapılan edebiyatın zararlı olduğunu öne süren Dayıoğlu, bu tehlikeye şu sözlerle işaret etmektedir: “Çocuk edebiyatının bu etkin gücü, sömürüye açık olursa, gelecek kuşaklar zihnen ve ruhen çarpık kişiler olarak katılabilirler aramıza” (Dayıoğlu, 1987, s.406).

Yol boyunca çocukların zihnini meşgul eden şey, Türkiye Coğrafyasının tahmin ettiklerinden fazla büyük olmasıdır. Çevreyi, öğretmenlerinin, “**Baktığını gör,**

gördüğünü de anla” (Apaydın,1982, s.43) sözünü akılda tutarak gözlemlemektedirler. Onlar, artık okul dışında, tabii çevrede yaptıkları gözlemlerle baş başadırlar. Köyde, kentin sıkıcı labirent temalı ortamından kurtulmuş olmanın keyfini yaşarlar. Burada alabildiğine geniş bir sahada her türlü kaza riskinden uzak oynamaktadırlar. Ankaralı gençler, burada tanıştıkları köylü çocuklarla bir bilgi alışverişi içindedirler. Kentli gençler, köylü çocukların yalnızca adını duydukları televizyonun hâlâ neden köyde bulunmadığını anlamakta zorlanırlar. Çok geçmeden köyde elektriğin de olmadığını öğrenmeleri, onlara Türkiye’de her yerin Ankara gibi gelişmediğini, insanların imkân ve yaşayışlarının her yerde aynı olmadığını öğretir. Böylece yokluğun, yoksulluğun ne demek olduğunu farkına varırlar. Kentli gençler, kendilerine eşlik eden köylü delikanlılarla kimsenin engel olmadığı meydanlarda top koştururlar, bazen de ormandaki ağaçlara tırmanırlar. Koyun, keçi ve kuzularla bütünleşirler. Onlara göre bu zengin tabiatın bağrında yoklukla varlık iç içe girmiş durumdadır. Etrafı yeşil ormanlarla çevrili, suyu bol, havası temiz; sütü-yoğurdu şifa olan bu köylerin insanları için kent, neden bir cazibe merkezi olsun? Bu soru, onlar için bir araştırma konusu olur. Kaval sesini dinledikleri yüzü kararmış, eski püskü giysiler içindeki çobanın zorlu yaşamını düşünürler. Bu gözlem, onlarda mevcut yaşa kadar hiç hissetmedikleri bir acıma duygusunun yoğunlaşmasına neden olur. Burada katlanılması güç koşullarda yaşamını sürdüren çoban, kuru ekmeğine katık yaptığı çökelekle karnını doyurmaya çalışırken, gençlerin anlamlı bakışlarına hedef olur. Çobanın yaşamı, onlara insanların köyden kente niçin göç ettikleri sorusuna da cevap olur. Ayrıca köylülerin yanı başlarındaki koca ormanda kışlık yakacaklarını dahi temin etmekte zorlandıklarını; devletin, ormanları kentli zengin müteahhitlere kiraladığını öğrenirler. Elektriği, çeşmesi, yolu, okulu, sağlık ocağı, ekili arazisi bulunmayan bu insanların işsiz güçsüz yaşamalarına inanamazlar.

Gençler, köyde tabiatı, kırsal yaşamı az çok tanıdıktan sonra birkaç gün öncesine kadar köye ve köylüye ait görüş ve düşüncelerinden bir hayli farklı bakışlara yönelirler. Köylülerin, kendi sorunlarına çözüm olmak için söz verdikleri halde bunu unutan pek çok aydının, bürokratin gelip geçtiği sözlerinden etkilenirler. Bu ruhsal atmosfer içinde köyün ilerisindeki kayalık bir tepenin altından dupduru suların köpürerek kaynadığı noktada yaşlarından beklenmeyen zorlu bir araştırmaya koyulurlar. Orada ufak bir gölet oluşmuş, etrafı böğürtlen gürüzleri sarmıştır. Merak ettikleri şey, suyun neden böyle

köpüklenerek hava kabarcıkları çıkardığıdır. Ayrıca bu duru suyun acı olmasının bir nedeni olmalıdır. İçince yüzlerini buruştururlar. Bu, onlara bir şeyi hatırlatır. Su, babalarının sık sık buzdolaplarında buldukları maden suyunu çağırıştırır. Akıllarına ilk gelen, aslında bir gerçeğin habercisidir: “Giderken bir şişe götürürüz. Babam Ankara’da bunu incelettirir. Eğer maden suyu ise, köy zengin oldu gitti, şişesi elli kuruş...” (Apaydın, 1982, s.81) diye söyleyen Erkmen’in bir de endişesi vardır: Düşündüğü gibiyse konu önemlidir. Ancak devlet veya açık göz kentli zenginler haber alırlarsa köylüyü yararlandırmayacaklardır. Burası da yeşil ormanların akıbetine uğrayacaktır. Bu yüzden işin gizlilik içinde yürütülmesi gerekir. İleride gerçeğe dönüşeceğinden habersiz bir hayalin içindedirler: “Yol yapılacak, su kamyonları vızır vızır işlemeye başlayacak. Şişelerin üstünde ‘Günlük Maden Suyu’ diye yazacak. Lokantalarda, gazinolarda millet ‘Günlük Maden Suyu’ içecek”tir (Apaydın,1982, s.102).

Yazar, bu tür gezi ve gözlem yoluyla yapılacak eğitimin önemine vurgu yapmaktadır. Nitekim Dursun Akçam, Avni Aytan, Ali Bozkurt ve Vahap Erdoğan’yla ortak yazdığı “Devrim İçin Eğitim” başlıklı bir makalede, eğitim sistemimizde esas alınması gereken önceliklere uyulmadığını ileri sürmektedir: “Uygulanan eğitim, öğrenciye toplum gerçeklerine aykırı, kişinin ve toplumun ihtiyaç duymayacağı bilgiler öğretir. Öğrenciye çevreyi tanıtmak, içinde yaşadığı toplumsal değerleri öğretmek yerine, kutuplardaki fok balıklarının hayatı öğretilir”(Apaydın ve diğ., 1971). Ayrıca yazara göre, eğitim kalitesinin sosyal çevrelerdeki dağılımında da bir adaletsizlik vardır. Bu yüzden eğitimsiz köylü çocuklar ile belli bir eğitimden geçmiş kentli gençlerin tabiata, eşyaya bakışları farklı olacaktır. Biri baktığı halde nesneyi görmez, diğeri bakar bakmaz ne gördüğünün farkındadır. Başarının sırrı da buradadır. Romanda kentli gençler, köylünün dikkat edemediği mağaranın içinde ve etrafında büyük miktarda odunun kendi kendine çürüyüp gittiğini görebilmektedirler. Bu dikkat, onlara köylünün varlık içinde yokluğu yaşadığını düşündürür. Gördüklerini dikkatle değerlendirdiklerinde gerçekleri yakalayabilen eğitilmiş gençler, devlet-köylü ilişkisinde aslında yazarın görüşlerine sözcülük etmektedirler. Buna göre devlet, buraları acilen bir hizmet programına almalı, köyün kentle ulaşım bağlantısını sağlayacak yolu yapmalı, ormanları köylünün menfaati için hizmete sokmalıdır. Başlatılacak böylesi bir kalkınma

hamlesiyle ancak köylünün cehaletten ve yoksulluktan kurtulması mümkün olabilecektir.

Karşılaştırma Yöntemi

Talip Adaydın, kimi zaman astronominin çocukların zihinsel gelişimindeki rolüne bilim kurgu yoluyla dikkat çekmektedir. Yazar, çocuk romanlarında muhakeme - müzakere yeteneği gelişmiş belli yaş grubundaki çocukları ve gençleri gerçeğe ulaşmaları için çevrelerinde araştırma yapmaya sevk etmeyi vazgeçilmez bir öğretim metodu olarak görmektedir. Adaydın'ın, eserlerinde çocuklara eşyayı ve evreni öğretme, bunlara bir anlam kazandırma yolunda gösterdiği çabayla bilhassa yukarıda adı zikredilen romanları nitelikli birer kaynak haline getirdiği söylenebilir.

Romanlarda kişiler, içinde buldukları yaşam biçimi itibariyle tematik bir güç oluştururlar. Adaydın, çocuk romanlarını gençlere yol göstermek, onları bilgilendirmek ve geleceğe hazırlamak amacıyla kurgulamıştır. Bu yüzden yazarın, çocuklar için yazdığı romanlara mekân olarak çok iyi bildiği köy ortamını ve kahraman olarak da yakından tanıdığı köy çocuklarını sözü edilen amaca uygun seçtiği düşünülebilir.

Biz Varız, on – on iki yaşlarında beş arkadaşın uzay boşluğu ve uzaylılar hakkında kurduğu düşün romanıdır. Kahramanların düşleri, her gün farklı bir boyut kazanır. İçinde yaşadıkları ancak kendileri gibi kimseyi mutlu etmeyen kendi dünyaları ile tasarladıkları medenî dünya arasında ciddi bir fark vardır. Yapılan karşılaştırmada asıl amaç, kendi gerçek dünyalarının eksik yanlarını tespit etmek ve duyurmaktır. Hakikatte, dünyayı hayal edilen huzurlu bir mekâna dönüştürmek vardır. Düş yolculuğu, bir gece yarısı, “uçan daire” dedikleri cinsten acayip bir taşıt ile başlar. Bu taşıttın içinde, yüzleri görünmeyen “maden giysili” uzaylılar vardır. Araç havalandığında, içinde Osman, Ali, Fadik, Ayşe ve Murat adlarında çocuklar vardır. Uzayda ilgi duydukları mesleklerde iyice yetiştirildikten sonra geri getirileceklerdir.

Gençler, romanda dünyadaki tüm çocukların temsilcisi olarak uzaylılar arasında yer almaktadırlar. İçlerinde, dünyalı yaşlılarının düşlerini, özlemlerini taşırlar. Kendileri gibi onları da yepyeni bir yaşama dahil etmek için bir arayış içindedirler. Amaçları, yalnızca kendilerini kurtarmak değil, bütün insanları kurtarmaktır. Hedeflerinde

dünyanın sorunlarına çözüm bulmak, bu yüzden öğrenmek ve burada öğrendiklerini, döndüklerinde insanlık hizmetine sunmak vardır.

Uzay aracında sofraları türlü doğal gıdalarla donatılan gençlerin eğitimcileri doktor, mühendis gibi uzman kişilerdir. Bir uzaylı, bu doğal yiyeceklerin zekâyı, dolayısıyla öğrenmeyi çabuklaştırdığını söyler” (Apaydın, 1998, s.21). Burada besin değeri yüksek yiyeceklerle beslenen çocuklar, yeniden alındıkları banyolarda vücutlarına uygulanan köpüklü bir ilaçla yetişkin birer genç insan görünümünü kazanırlar.

Gençlerin hayal dünyasındaki yolculuklarında kullanılan ulaşım aracı aynı zamanda bir eğitim merkezidir. Burada her birine ders öncesi öğrenmeyi kolaylaştırıcı haplar içerilir. Murat’a ilgi alanı olan edebiyat tarihi öğretilir: “Dünyanın ilk büyük ozanı Homeros’un çağı, şiir, eski Yunan, Roma.... Sonra diller; İngilizce, uzay dili...” (Apaydın, 1998, s.47). Fadik, sanat ve ses eğitiminden geçirilir. Ayşe, insan sağlığı ve anatomisi hakkında bilgilendirilir; Ali, evreni yöneten, değiştiren, geliştiren deneysel bilgiler edinir; Osman ise, teknik onarım işlerini öğrenir. Orada yaşam bambaşkadır. Kendi dünyalarındakine benzemez. Taşıtlar, ya yer altında ya da havada uçak benzeri küçük otobüslerdir. Bunlarla çok uzun mesafeler kısa bir zamanda aşılabilmektedir. Evler, parklar, her biri sanat eseri gibidir. İnsanlar hep güler yüzlü ve mutludurlar. Burada yoksul kimseye rastlanmaz. Her yerde ve her şeyde bolluk vardır. Bütün yapılar, parklar, eşyalar henüz yapılmış gibi yenidir. Gençler, “Bu dünyada yoksul yok mu?” (Apaydın,1998, s.68) diye sorarlar; zengin-fakir farkı var mı diye öğrenmek isterler. Ne var ki, burada “zengin, fakir” kavramı bilinmediği için soruları anlaşılmaz. Uzaylılar, “Dünyada kimi insanların kazancı az olur, her şeyi alamıyorlar” (Apaydın,1998, s.77) diyen gençlere, “Alanlar nasıl rahat ediyor peki?” (Apaydın,1998, s.77) diye şaşkınlıklarını belirtirler. Uzaylıların mantıklarının kabul etmediği gençlerin gerçek dünyaları şu sözlerle tanıtılır: “Milyonlarca insan açlık çeker, çok kötü evlerde oturur. Çocuklar bakımsızlıktan ölür. Zenginlerin kılı kımıldamaz” (Apaydın, 1998, s.77). Buna karşı özlemi duyulan dünya, uzaylıların dünyasıdır. Orası, tek bir devlettir. Devlet başkanı ile işçiler, çiftçiler, hamallar aynı biçim evlerde otururlar. Buna göre kimilerine hamal dense de bunlar gerçek dünyadaki gibi değildir. Onların işlerini makineler, robotlar yapmaktadır. Burada çocuklar, yalnız ailelerin değil, tüm toplumun çocuğu kabul edilir. Orada her gün saat “on-iki arası” okuma saatidir. Her insan en az haftada

iki kitap okumaktadır. İşsiz kimse yoktur, eğitim mükemmeldir. Her öğretmene “yedi öğrenci” (Apaydın,1998, s.80) düşmektedir.

Uzayda eğitilen dünyalı gençlere kendi alanlarıyla ilgili kurumlar tanıtılır. Mühendis Ali, uzay araçları yapan bir fabrikayı dolaşır. Burası tamamen çalışanlarındır. Doktor Ayşe, kalp ameliyatının iki dakikada yapıldığı ve hastanın ikinci gün taburcu olabildiği bir hastaneye tanık olur. Müzisyen Fadik ise, gezdiği konservatuarda gördükleri karşısında şok geçirir. Bu ilerlemişliğin, gelişmişliğin sırrını öğrenirler. Her şey, uzaylıların mevcut kaynakları ve insanların yeteneklerini aklın yolunda bilimsel yöntemlerle kullanmaları sonucu gelişmiştir. Sonuç, yazarın öne sürdüğü sosyalist dünya görüşünün öğretilerinden ibarettir. Burada insanlık evrene egemen olmuş, bireysel veya etnik bencillik ve çıkarıcılık terk edilmiştir. Böylece farklı sosyal sınıflar ve sömürü düzenleri tarihe karışmış, insanlık mutlu sona kavuşmuştur (Apaydın,1998, s.82). Oysa kendi dünyaları, bu anlayışın aksini körüklemekle meşguldür. Dünyalının geri kalmışlığının temelinde bu yanılgı vardır.

Dünyanın başlıca sorunlarından biri de çevreyle ilgilidir. Oysa uzaylıların dünyasında böyle bir problem yoktur. Orada akarsular, denizler, ormanlar, kentler tertemizdir. Sanayi bölgeleri dahil her yer mükemmeldir. Tüm sanayi elektrik gücüyle veya güneş enerjisiyle çalışır. Fabrikalara giren su arıtılarak ilk temizliğine kavuşturulur. Tarım arazilerinde yalnızca fabrika değil, tek bir ev dahi yapılmaz. Toprak, bilimsel yöntemlerle alabildiğine verimli hale getirilmiştir. İşlenmemiş araziye rastlanmaz. Ağaçlar, ekinler, çiçekler, nereye bakılsa pitoresk bir tablo görünümündedir. Kayalık yerlerde bile ağaç dikilip büyütülmektedir. Evlerden uçar kamyonlarla toplatılan çöpler özel fabrikalarda gübreye çevrilmektedir. Ormanlarında çeşit çeşit kuşlar, yırtıcı hayvanlar eğitilerek insanlarla yan yana zararsız yaşamaları sağlanmıştır. Tarımdaki ilerlemişlik inanılmaz boyutlardadır. Sebzeler meyveler birbirlerine aşılantmakta, tohumların genleri üzerinde deneyler yapılmakta ve bundan akıl almaz sonuçlar alınmaktadır. Nitekim üretilen portakallar, kavun büyüklüğündedir. Bunların tadı kavunununkine benzerken, kokusu portakalı andırmaktadır.

Çocukların dünyadaki sosyolojik, ekonomik ve kültürel farklılıkları anlamak bakımından hayal güçlerini geliştirmek ve bu konuda bilgi edinmelerini sağlamak amacıyla dönük araştırmalar Apaydın'ın kimi öykülerinde de rastlanmaktadır. “Aloo Çocuklar”da zengin bir hayal gücüne sahip çocukların uzay aracı içinde “dünyanın iki

yüz km. yukarısından” Güney Amerika’nın Amazon kıyılarında, Norveç kıyılarında, Sibirya’da, Orta Asya’da Çin’de, Panama kanalı çevresinde, Küba’da ve Filistin’de yaşayan aç, susuz, perişan çocuklara seslenişi yer alır. Öyküde sözü edilen coğrafyaların genel özellikleri ve buralarda yaşayan insanlar hakkında bilgi verilir. “Dağın Ardı”nda “dağ” motifi, ülkeler arasında çizilen sınırları temsil etmektedir. Aslında öykü, bütün dünya çocuklarının merak ettiği bir konuya eğilmektedir. Çocukların hedefi, doğup büyüdükleri memleketin sınırlarını aşarak ötelerde yer alan farklı toplumları, değişik kültürel yapıları, yaşayış biçimleri, inançları, gelenek görenekleri tanımaktır. Çocuklar, sınır ötesinde nasıl bir dünyanın olduğunu merak etmektedirler. Öyküde dünya çocuklarının düşlerinden asırlar boyu çıkmadığı ileri sürülen bu merakın bir an önce giderilmesi istenmektedir. Yazar, bu öyküyle çocukların söz konusu duygularına tercüman olmayı hedeflemektedir. “Düş Kuran Ali”nin kahramanı, ne “Aloo Çocuklar”daki gibi uzay aracında; ne “Bulut At”ın kahramanı Ahmet gibi “ak buluttan şaha kalkmış kocaman bir at” sırtında; ne de “Dağın Ardı”nda ne olup bittiğini merak eden çocuklar gibi dünya haritasında dolaşmaktadır. Onun düşlerinin mekânı kendi iç dünyasıdır. Ali, kendine kötülük edenlerden burada düş kurarak öç almakta, iyilik edenleri de burada ödüllendirmektedir. O, umutsuzluklardan umut çıkarır. En kötü insanları burada iyi kişilere dönüştürür. Amacı, dünyayı yaşanır hale getirmek için güzelleştirmektir. Ali, iç dünyasında keşfettiği ama bir hayli uzak olan bir adada üzüntülerini sevince dönüştürebilmektedir. Nitekim onun varlığını saran bütün güzellikler burada vücuda gelmektedir.

Sunuş Yöntemi

Apaydın’ın çocuk romanlarında gezi gözleminden başka, okullarda bilgi aktarımı için yaygın kavram ilke ve genellemelerin açıklanmasında kullanılan sunuş yoluyla öğretim stratejisine de başvurulmaktadır. Bu yöntem, aslında öğretmenin bir konuya ilişkin verdiği bilgileri, karşısında pasif bir şekilde oturarak dinleyen öğrencilere iletmesi biçiminde uygulanan “anlatma (takrir) metodu”yla içiçedir (Büyükaraz ve Çivi, 1997). Apaydın, *Dağdaki Kaynak*, *Toprağa Basınca* ve *Biz Varız*’da olduğu gibi *Merdiven*’de de her başarının temelinde bilinçli ve programlı bir çalışmanın yer aldığı mesajını vermektedir. Bunun da eşyayı ve tabiatı doğru algılamaya ve kişinin ilgi duyduğu alanda çalışmasına bağlı olduğu vurgulanmaktadır. İnsan, herkesin söylediği

ya da söyleyebileceği şeyleri değil, kendisine özgü düşünceleri açığa çıkararak ilgi çekmelidir. *Merdiven*'de Hasan'ın Türkçe dersinde yazdığı “Merdiven” başlıklı kompozisyon yazısına Mehmet öğretmenin yorumu kayda değerdir. Köylü çocuklar, çıkmaya çalıştıkları hayat merdiveninin şehir çocuklarına nazaran kendileri için çok dik olduğunun farkındadırlar ama zor da olsa tırmanıp çıkacaklarına inançları tamdır. O halde başarılı olmak için tek başına çalışkanlık yetmez, insanın geleceğe dair kendisine güven duyması da gerekir. Hasan gibi bir zamanlar çocuk olan yazar ve sanatkarlar, bu çalışma azimleri ve kendilerine güvenleri sayesinde hayat merdivenini bir bir çıkıp mutlu sonu yakalayabilmişlerdir. Her mesleğin başarılı adamları, çetin uğraşlardan sonra belli bir yere varabilmiştir. Bir mimar kolayca mesleğinin erbabı olamadığı gibi, bir doktor da kendisine kolayca can emanet edilebilecek seviyeye gelemmez. Öğretmenin şu sözleri konuya ilişkin mesajı özetler mahiyettedir : “Başarı, çalışmak ister, derin bilgi ve ciddi bir ilgi ister. Hiçbir zaman kolayca sapmayın, işi rastlantıya bırakmayın, öğrenin, öğreninceye kadar inatla çalışın. Başarının gizi budur” (Apaydın, 1985, s.30). Bu öğüt, öğretme sürecinde eğitimin ikinci görevi olan toplumun değerlerini ve toplumsal kurallarını çocuğa doğrudan anlatım yoluyla başlatılması gerektiğini göstermektedir. Kültürün aşılandığı bu süreç, aynı zamanda “toplumsallaşma süreci”dir (Tezcan, 1992, s.50).

Dinleme Yöntemi

Öğrenme yöntemlerinin temelini oluşturan ana işlevlerden biri de hiç şüphesiz dinleme etkinliğidir. Aynı zamanda bir iletişim kurma yolu olarak bilinen dinlemenin, öğrenme sürecinde önemli bir payı bulunmaktadır. Bilinçli bir dinleyici olarak panel, sempozyum, konferans veya tartışma gibi kültürel etkinliklere katılmak; radyo dinlemek; tiyatro, film veya televizyon izlemek; yaşamın akışı içinde edindiği tecrübelerle pek çok konuya vakıf yaşlı bilge kimselerin konuşmalarına ve nasihatlerine kulak vermek de bilgi edinmenin bir başka yoludur. Nitekim atalarımız, “yüz dinle, bin düşün, bir söyle” sözleriyle dinlemenin önemine dikkat çekmişlerdir. Daha ilkökul sıralarından başlayarak öğrenci öğretmen arasındaki iletişimin karşılıklı konuşma ve dinleme esasına dayanması da bu yüzdendir. Çünkü “her iyi konuşma iki kutuplu bir muhavere, gidiş gelişli bir yoldur”(Muallimoğlu,1994). İyi bir öğrenme aktivitesinde alıcının doğru dinleme etkinliği önemlidir. Ancak bu dinleme, yalnız işitmeyi değil

anlamayı ve kavramayı gerektirir. Nitekim belli bir amaç doğrultusunda yapılan dinleme işi, alıcının isteği ve iradesi dışında gerçekleşen işitme olgusundan farklı bir etkinliktir (Aktaş ve Gündüz, 2005). Öğretmenin sık sık başvurduğu öğretim yöntemlerinden biri de sınıfta herhangi bir konuyu, bir öyküyü yüksek sesle okumak ya da birine okutmaktır. Amaç, çocukların ilgi ve anlama seviyelerine uygun anlatılan konudan veya okunanan yazılı metinden öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisini kurarak bir yargıya varmalarını sağlamaktır. Bu yöntem, öğrencilerin anlatılanları dikkatle dinlemelerini öngörür. Çünkü dinleyici hedef kitlenin konuya motive olması ancak bu yolla sağlanabilir.

Pek çok eğitimci gibi Talip Apaydın da öğretmenlik yaşamı boyunca öğrencilerin ezber yöntemiyle hareket etmelerine karşı çıkmış, bunun yerine anlamayı ve kavramayı esas almıştır (Apaydın ve Akçam, 1968). Çocuk romanlarına da yansıyan anlayış budur. Apaydın, *Dağdaki Kaynak*'ta çok iyi bildiği köy ortamını ve yakından tanıdığı köylüleri kentli çocukların bilgisine sunmaktadır. Çocuklar, önce babalarının sonra da öğretmenlerinin konu ile ilgili söylediklerini dikkatle dinleyerek ön bilgileri edinirler. *Merdiven*'de çocukların, öğretmenlerinden dinledikleri sözler, gerçek yaşamı anlamalarını sağlamaya yöneliktir: “Çocuklar, yaşam bir merdivene benzer. Bazıları için diktir bu merdiven, bazıları için yataydır. Hepiniz bu merdivenleri çıkıyorsunuz. Kiminiz zorlanarak, kiminiz düz bir yolda yürür gibi...” (Apaydın,1982, s.29) Öğrenciler, bu sözlerden yaşamın her aşamasında kimi zorluklarla karşılaşmanın normal olduğu, her mesleğin başarılı adamlarının çetin uğraşlardan sonra ancak belli bir yere gelebildikleri yolunda bir hüküm çıkarırlar.

Talip Apaydın'ın kelime kadrosu ve anlatım örgüsü içinde Halk Edebiyatının kendine özgü kelime dağarcığına ve anlatım motiflerine de rastlanmaktadır. Çocukların eğitiminde önemini vurguladığı bu edebiyatın ürünlerine ilişkin görüşünü şu sözlerle ifade eder: “Türk halk edebiyatı şiirde olsun, düz anlatım sanatlarında olsun, çok zengin bir kaynaktır. Masallar, destanlar ve sözlü anlatım biçimleriyle ta Dede Korkut öykülerinden gelen bir Anadolu anlatım geleneği vardır ki, çağdaş yazın ustalarının çoğunu bu kaynak beslemektedir” (Apaydın, 1980, s.3). Yıllarca ilk öğretimde öğretmenlik yapan Apaydın'ın roman ve öykülerinde masal, bilmece, oyun gibi Sözlü Halk Edebiyatı ürünlerine ve anlatım biçimine yönelmesi, aslında öğretmenlik mesleğine dayandırılabilir. Yazarın çocuklar için kaleme aldığı romanlarda pek çok

“bilmece” örneğine rastlanmaktadır. Çocukları eğlendirme vasıtası olarak kullandığı bu tür, “bir şeyin adını anmadan vasıflarını üstü kapalı söyleyerek o şeyin ne olduğunu bulmayı dinleyene veya okuyana bırakmaktan ibaret olan eğlence” (Karaalioğlu,1980,s.255) olarak tanımlanabilir. Çocukların yaşamlarında okul öncesinden başlayarak önemli bir yere sahip olan tekerleme ve bilmeceler, çocuk edebiyatı malzemeleri arasında sayılmaktadır. Anlamına pek önem verilmeyen bu türlerin çocukları eğlendirme özelliği ön plândadır. Özellikle bilmeceler, çocuğun öğrendiği kelimelerle sentez yapmasına, bilgi ve kelime dağarcığını genişletmesine; böylece öğrendiği sözcükler arasında anlam ilgisi kurmasına ve sözcükleri kavram olarak algılamasına yaramaktadır (Ciravoğlu, 1998, s.135). *Toprağa Basınca* adlı romanında bu yazı türünün dikkat çeken örneklerinden bazıları şunlardır:

“Yeraltında sakallı dede”, “Karşıdan baktım hiç yok, yanına vardım pek çok”, “Dükkândan alınmaz / Mendile konulmaz / Ondan tatlı şey olmaz”, “Sarıdır sarkar / Düşerim diye korkar”, “Bir küçük fıçıcık / İçi dolu turşucuk”, “Gök oğlak kökünde bağlı”, “Alaca bulaca / Eski sermiş yamaca”, “Kertül kertül / On iki köy ver kurtul”, “İçi bitli başı tatlı” (Apaydın,1966, s.162-165).

Sözlü Halk Edebiyatı mahsullerine bir yerde kırsal kesimde yaşayan halkın, yani köylünün kaynaklık ettiği söylenebilir. Çünkü bu edebiyatın hemen her nevinde köylünün iç dünyasından izlere rastlamak mümkündür. Eserlerini köye ve köylü çocukların dünyasına dayandıran Apaydın, dil ve anlatımında da halkın sözlü edebiyatından mümkün oldukça yararlanmaktadır. Köyde çetin ve uzun geçen kış aylarında halkın durgun yaşayışına canlılık katabilmek için bilhassa çocukların ilgi duyduğu zekâya dayalı ve şiire özgü anonim halk edebiyatı türünü kullanmaktadır. Çocukların katıldıkları eğlenceli türkü, tekerleme ve bilmece gibi Halk Edebiyatı unsurları, bu yaşlarda ilgi duyulan oyunun bir parçası olarak kabul edilebilir. Yazar, çocukları köylü yaşlı kadınların ağzından dinledikleri masal ve bilmeceler yoluyla eğlendirmektedir. Bilmeceyi soran kişi, cevabını alıncaya kadar bu sonu uyaklı kalıp cümlelerle örülü metni okumaya devam eder: “Beri gel İstanbul. İstanbul geledursun, yüzüme güledursun. Karşıdan kaz gelir, eti bana az gelir. Ceviz yaprağı kat kat, başıma düşün pat pat. Ben bal küpüne, sen katran küpüne. Şu büyük taşı kaldırdım, seni altına daldırdım. Gel gel İstanbul, dağınla taşınla, içi dolu malınla mülkünle, inci yalın sözlerinle, sırma saçlı kızlarınla... Neyimiş, neymiş...” (Apaydın,1966, s.164). Aynı

zamanda yazdığı masallarla da çocukları düşündürmeye sevk eden yazar, ilgi çekici bir anlatımla masal nevini kullanarak çocukların hayal güçlerini geliştirmeyi hedeflemektedir. Asıl amaç, bir fikri, bir düşünceyi ortaya koymak, hicvetmek, toplumun aksak yanlarını belirtmektir. Bunu da Sözlü Halk Edebiyatı ürünlerinden masal türü ile sergilemektedir: “Zamanın birinde, suyu bol bir ülkede gürül gürül akan bir çeşme varmış. Suyu da buz gibi soğukmuş. Gelen içer giden içer, yaptırana dua edermiş. ...” (Apaydın, 1966, s.121) sözleriyle başlayan masalın dili, herkesin anlayabileceği bir sadelik taşır. Didaktik yönü ağır basan halk masallarının anlatım gücünden faydalanan Apaydın, kimi zaman dinleyeni güldürmekte; kimi zaman da gerçekçi bir yaklaşımla, nükteli özelliklerle okuru veya dinleyeni düşündürme yoluna gitmektedir. *Toprağa Basınca*'da “Dev Masalı” ile “Yanaz Hamdi” masalı buna örnek gösterilebilir.

Tartışma Yöntemi

Talip Apaydın'ın çocuk romanlarında öğretmen-öğrenci etkileşimine dayalı dialoglara da rastlanmaktadır. Öğrencilerin bir konu üzerinde kendi düşüncelerini söylemelerine olanak veren, görüşlerin karşılıklı etkileşimini sağlayan ve analiz, sentez, değerlendirme becerilerinin kazanılmasına ortam hazırlayan tartışma yöntemine de yer verilmektedir.

Yazarın romanlarda gerçekleşen gezi, gözlem ve araştırmalarda cevabı aranan asıl soru şudur : İnsanoğlunun başarılı olmasını gerekli kılan temel sebep nedir? Bu sorunun cevabı, eserlerin bütünlüğü içinde dikkat çeken tartışmalarda arandığı zaman bunun, huzurlu ve mutlu bir yaşam elde etmek olduğu anlaşılacaktır. Buna göre, insanoğlunun özlemi çok yönlü de olsa bir bütündür. En başta yoksulluktan kurtulmayı istemektedir. Köylerde ve kentin varoşlarında yoksul insanların en büyük özlemi, oturulabilir rahat bir eve ve geçimini sağlayacak normal bir işe sahip olmaktır. *Biz Varız*'da Ayşe, huzurlu olmanın ilk şartı olarak sağlıklı olmayı öne sürse de, Osman'ın konuya bakışı farklıdır. Bir insanın belli bir sanatı, hüneri yoksa bedenlen sağlıklı olması mutluluk getirmeyecektir. Yoksulluktan kurtulamayacak bir insanın ruhen sağlıklı olması beklenemez. Fadik ise, olaya kendi ilgi alanı penceresinden bakmaktadır. Ona göre, iş-güç ve ev bark sahibi de olsa bir insan eğer sanatı sevmiyorsa hiç bir güzellikten tat alması mümkün değildir. Bu durumda kişinin mutluluğu yakalaması söz

konusu olamaz. Önemli olan, bir şeyde güzelliği yakalamak ve onda yaşama sevincini bulmaktır. Aralarındaki tartışmayı toparlayan konu üzerinde somut örneklerle genel bir değerlendirme yapan Murat, insanın ilerleyen zaman içinde değişken olması gerektiğini savunur. Ona göre kişi, durmadan ileriye, yeniyi aramalıdır. Uygarlık durağan değildir. İnsan da her dönemde değişen uygarlık gibi bir tekamül evresinden geçmektedir. Bir zamanlar dünyada elektrik bilinmiyordu, motor gürültüsü yoktu; uçak, gemi, otomobil denilen vasıtalar hayal bile edilmezdi. Yakın bir geçmişte bile insanlar Ankara-İstanbul arasını atlı arabalarla günlerce süren bir yolculuktan sonra ancak kat edebiliyorlardı. Oysa şimdi uçakla “kırk dakika”da ulaşabilmektedir. Telefonla denizaşırı mesafelerden saniye farkı yaşamadan görüşmeler yapılabilmektedir. İnsanı bu seviyedeki başarıya onun azmi, isteği, kendine güveni ve aralıksız çalışması ulaştırmıştır. Yeni şeyler icat ettikçe değişen yaşamı nispetinde mutluluğu yakalamıştır. Çocuklar arasında bu yolla sürdürülen fikir teatisi, düşündürmeyi ve böylece bir sonuca ulaşmayı hedeflemektedir.

Romanda yaşamın pek çok alanında tartışma yollu fikirler ileri sürülmektedir. Örneğin, mutluluk için kaçınılmaz görülen şeyler -yuva, sağlık, sanat- birinci derecede önemsenen ve birbirini tamamlayan unsurlar olarak gösterilmektedir. Biri olmadan diğeri tek başına anlam ifade etmez. Bu durum, fırında ekmek pişirmek için un, su, tuz ve ateşin gerekliliğine benzer. Bunlardan biri yoksa ortaya ekmek çıkmaz. Afrika’da filler tat almak için tuzu yüz kilometre uzaktaki kaya dağlarında aramaya giderler. Çünkü mutlulukları buna bağlıdır, yorulmaları bunun içindir. İnsanların mutlulukları uğruna sarf ettiği çaba da bundan farklı değildir.

Araştırma – İnceleme Yöntemi

Talip Apaydın’ın çocuklar için yazdığı eserlerde öğretmenin kılavuzluk rolüne vurgu yapılmaktadır. Yazara göre öğretmen yalnızca öğretici değil, aynı zamanda eğitici; yönlendirici, yol göstericidir; önemi, öğrencilerini araştırma ve inceleme yapmalarına olanak tanıyan öğretim yaklaşımlarını ortaya koyabilmesine dayanmaktadır.

Öykü kitapları, yazarın okul yaşındaki çocukları gezip görmeye; gözlem yoluyla öğrenmeye; tabiatı ve eşyayı araştırmaya; bu yolla yeni bazı şeyleri keşfetmeye yöneltme çabasının bir ürünüdür. *Çalgıcı Recep* (1970), *O Güzel İnsanlar* (1978), *Aloo Çocuklar* (1979), *Elif Kızın Elleri* (1981) adlı eserler, taşıdıkları bütün öykülerle insan

azmini, merakı, çalışkanlığı, araştırmayı, bulmayı, öğrenmeyi ve mutlu olmayı öne çıkaran bir tematik zemine oturtulmuştur. Gezi-gözlem, araştırma ve incelemenin bu öykülerdeki yeri birer konu gibi görünse bile ayrıntılarda ortaya çıkan gerçeğin tematik bir güç oluşturduğu görülmektedir.

Yazar, ilk okul yaşındaki çocukları düşünmeye alıştırmak; ilgilerini kendi sorunlarını ve yaşadıkları çevrenin genel özelliklerini anlamaya yöneltmek; onlara gerçek milliyetçilik ve yurtseverlik duygularını aşılama amacını gütmektedir. Ülkenin zengin topraklarının üstünde ve altında var olan kaynakları tespit etmek ve bunlardan ülke insanlarını yararlandırmak için çocukları araştırmaya sevk eden yazar, buna ilgi duymayan yetişkin kuşağın görevini çalışkanlığına ve azmine güven duyduğu yeni neslin genç kuşağına yüklemektedir. Bu yeni neslin önünde öğreticilik ve rehberlik görevini üstlenmiş eğitilmiş ve bilinçli öğretmenler vardır. Onlara göre bozuk düzeni oluşturmada ve bu düzenin devamını sağlamada ileri yaştaki kuşağın payı büyüktür. Bu kuşağın söz konusu düzeni değiştirme ve yeniden yapılandırma gayreti içindeki genç kuşak karşısında dayanma gücü kalmamıştır. Çocuklara ve gençlere konuya ilişkin araştırmaların yaptırıldığı bir başka eser de *Yolun Kıyısındaki Adam* adlı öykü kitabıdır. “Tarih sürekli bir yenileşme zinciridir (ve) yenileşme, yeni düşüncelerle gerçekleşmektedir” (Apaydın, 1979, s.172). Oysa bu durum, kendi çıkarları doğrultusunda işleyen düzene hâkim kesimlerin işine gelmemektedir. Henüz hiçbir kötülüğe bulaşmamış gençlerin onlar gibi “ne elleri halkın cebindedir ne de sesleri sömürücülerin sesindedir” (Apaydın, 1979, s.175). Çünkü anlatıcıya göre, “gerçek milliyetçilik”, ülkenin genel coğrafyasını, sosyo- ekonomik ve kültürel yapısını iyi tanımayı; halkı yoksullaştıran, onun gelişmesini engelleyen bütün nedenleri bulup ortadan kaldırmayı gerektirmektedir.

Talip Apaydın’ın araştırmacı kişileri, okullarda okuyan dinamik, atak, çalışkan, zeki ve çevresini merak eden uyanık çocuklardır. Bunlar, yoksulluklarını umutlarıyla, çabalarıyla ve onurlarıyla örtmesini bilen mağrur tiplerdir. Bazılarının okuma imkânını bulamadığı halde hayatın güç şartlarına karşı direngen, mücadeleci ve inatçı tipler oldukları dikkatten kaçmaz.

“Kömürün Öyküsü”nde yurdumuzda kömürü ilk bulan Uzun Mehmet’in araştırma, inceleme merakı ve yeteneği anlatılmaktadır. Uzun Mehmet, kömürü ilk olarak İstanbul’da yaptığı askerlik görevi sırasında tanımıştır. İngiltere’den geldiğini

öğrendiği bu enerji kaynağını çok ilginç bulur. Geminin makine dairesinde ocakçı olarak çalıştığı zamanlarda hep bunu düşünür. Öykünün kahramanı, kışlada yaşlı bir subayın, “Toprağında kömür bulunan ülkeler zengin oluyor. Günümüzde en büyük güç kaynağı kömürdür...” (Apaydın,1978, s.8) sözleriyle başlayan dersinden çok etkilenmiştir. Herkesin bulunduğu köyde kömür araması gerektiğini söyleyen subayın, “Bulana ödül verilecektir. Devlete büyük hizmet ettiği için adı tarihe geçecek. Kahraman gibi anılacak” (Apaydın,1978, s.8) sözleri de Uzun Mehmet’e ayrı bir güç kazandırır. Askerliği bittikten sonra memleketi olan Zonguldak’a giden Uzun Mehmet, kendi köyünün çevresinde kömür arama işine başlar. Uzun aramalardan sonra bulduğu kömürü hükümete teslim eder.

Bir başka araştırmacı gencin öyküsü “Burak Usta”da yer alır. Burak Usta, köyde sığır çobanlığını yapan gariban bir gençtir. En büyük merakı değişik türden ağaçlara aş yapmaktır. Dur durak bilmeyen bilgi edinme çabası, yıllar sonra onu bu işte “usta” düzeyine yükseltir. Tarlaların meyve bahçesi haline geldiği köylerde farklı türden ağaçların dallarında ayrı ayrı meyve yetişmesini sağlayan Durak Usta “eski köye yeni düzen” getiren kişi olarak anılır. Yazar, geçmiş zamanda vuku bulan bir olayı masal türü ve anlatım tekniği içinde bir öykü oluşturmaktadır. Bunu yaparken öne çıkardığı tema, başarıdır. Apaydın, öyküde insanın kendisine bahşedilen akli sayesinde bilinmeyeni ortaya çıkarabileceği tezinden hareket etmektedir. Nitekim Durak Usta, yıllar boyu yalnızca çobanlık yapan biri gibi görünse de, dağlarda, derelerde, kimsenin bilmediği kuytu yerlerde yüzlerce ağaç aşıl原因 ve hiç kimsenin haberdar olmadığı böyle bir buluştan dolayı çevre halkının takdirini kazanan örnek bir kişidir.

Örnek Gösterme Yöntemi

Talip Apaydın’ın çocuk öykülerinde her çocuk bir buluşun, bir icadın, bir şeyler keşfetmenin peşindedir. Onların zihinleri açık, ufukları geniş, gözlemleri güçlüdür. Yaşamı ve çevreyi iyi anlamaya çalışan bu çocuklar, öğrendiklerini de birbirleriyle paylaşırlar. Bunu yaparken yazarın belirlediği bazı öğretim programları içinde başarılı görünürler. Apaydın’ın öğrenci davranışında istenilen değişikliği oluşturmak amacıyla plânladığı öğretim programında örnek olay, deney, gezi gözlem, tartışma, problem çözme ve araştırma inceleme gibi pek çok yöntemi kullandığı dikkat çekmektedir. Öğrencilerin psikomotor becerilerini kazanmalarına ve yaparak yaşayarak

öğrenmelerine imkan tanır. Bunun için bir işlemin uygulanması ve bir araç gerecin çalıştırılmasıyla ilgili açıklama ve uygulamaların bir arada ele alındığı ‘gösterip yaptırma yöntemi’ de devreye sokar. “Ev Yapanlar” adlı öyküde, ilkokulda okuyan anlatıcının çevresi üzerindeki gözlemleri anlatılır. Kahramanın en çok dikkatini çeken şey çalışan insanlardır. Hatta, yavrularının rahat büyümesi için etraftan yumuşak otları, tüyleri toplayıp yuva yapan kuşlardır. Bu manzara, okurda çalışmadan, bir şeyler yapmaya gayret etmeden bir yere varılamayacağı ve dolayısıyla mutlu olunamayacağı düşüncesini uyandırır. Yazar, bu yolla çocukları düşündürmeye, gelecekte uğraşacakları şeyler hakkında plânlar yapmaya yöneltme çabasındadır.

Aynı çaba, “Elif Kızın Elleri”nde birbirinden güzel desenlerle kilim dokunurken dikkat çekmektedir. Evinin geçimini bu işle sağlayan Elif, başarısıyla köyde örnek alınan geç bir kızdır. “Merak, öğrenmenin anasıdır” temi ekseninde “ne, nasıl, niçin” sorularına her alanda cevap aramaya çalışan çocukların ve dikkatleri tamamen yapıcılık sanatına çeviren öykü kahramanı Ahmet’in çalışkanlığı, bir başka olumlu örnek “Küçük Usta” adlı öyküde yer almaktadır. Yazarın başka bir öyküsü olan “Güneşli Kırklar”da araştırmacı köylü çocukları, doğanın yapısını, yer şekillerini ve hayvan türlerini öğrenmeye çalışırken de yine bu öğretim metodundan yararlandırılırlar.

Folklorik Unsurlardan Yararlanma Yöntemi

Toplumunu oluşturan birey için yaşamsal bir önem arz eden eğitim sürecinde öğrenmeyi kolaylaştıran temel faktörlerden biri de oyundur. Nitekim bir eğitim bilimci konuya ilişkin şu tespitlerde bulunmaktadır: “Oyun çağındaki çocuk, oyun içinde yetiştirilmelidir. Bu ortamda oyun disiplini, amaç birliği, ekip ruhu içinde, sağlıklı bir kişilik geliştirme şansını ve kendini kanıtlama olanağını yakalamış olur. Yine bu ortamda korku ve tehdit değil, sevgi ve özendirme; yasak değil, kural koyma, ona bağlılık, kendini anlatma serbestisi ve rehberlik esastır” (Ataunal, 2000, s.10).

Toprağa Basınca’da köye yaz tatilini geçirmeye gelen kentli çocuklara, köy çocuklarının oynamaktan hoşlandıkları oyunlar da tanıtılır. Bunlar koyun ve keçilerin ön bacağından çıkan şekilli küçük bir kemikle karşı uzağında kurulu aynı kemikleri vurup düşürmeyle kazanılan, yani nişancılık hünerine dayanan “âşık oyunu”; yine üç beş kişinin dizilerek ellerindeki küçük yassı taşlarla uzağa diktikleri “ene” adı verilen yuvarlak taşa isabet ettirme hünerine dayanan “gagı oyunu”; kırlarda köy çocuklarının

iki gruba ayrılarak köyün içine dağılıp birbirini kovalamak yoluyla karşı gruptan yakaladıklarını tutup kral tayin ettikleri birine teslim etmeleri esasına dayanan “esir alma oyunu” gibi çocukların vazgeçemediği eğlencelerden ibarettir.

Apaaydın’ın romanlarında olaydan çok gözlem yoluyla tespit edilen ve dikkat çekilen durumlar zinciri yer alır. Bu yüzden romanların serim, gerilim, dolantı, merak ve heyecan uyandıracak biçimde düzenlenmediği görülür. Romanda çocukları köy, köylü ve kırsal yaşam hakkında bilgilendirme amacına hizmet edilmiştir. Romanların üzerine temellendiği eylem/durum zincirinde merak edilen husus, sonuçtan çok kişilerin duygu ve düşüncelerinin ifadesi olan mesajdır. Apaaydın’a göre, romanda olay veya gözlemin asıl işlevinin roman kişilerinin karakterlerini açığa çıkarmaktan çok, çocukların olaylara ve çevrelerine bakış açılarını saptamaktır. Yazarın, sosyal sorunların anlaşılmasına yönelik belirlemelere dikkatleri çevirmesi de bu yüzdendir.

SONUÇ

Apaaydın’ın çocuk romanlarında gözlem sonuçlarına ilişkin bir değerlendirme yapılır; gözlem sırasında tutulan notlar elde edilen veriler, tanık olunan olaylar; fotoğraf, film, ses kayıtları gibi materyaller ayrıntılı olarak ele alınır. Bütün bunlar gezi gözlemin sonuçlarını ortaya koyan bir rapor niteliğindedir. Bu rapor, gezi sırasında ve sonrasında anlatıcı yazarın ağzından aktarılır. Yazar-anlatıcıya göre, “İnsan yalnız akıyla öğrenmez. Duygularıyla da öğrenir. Özellikle sanat, aklın ve duyarlılığın birleşmesidir” (Apaaydın, 1998, s.58). Bu yüzden romanlarda çocuklara yaşamın hangi evrelerinde nelerle ilgili olup olunmayacağına dair yol gösterilir. Gençlik dönemlerinde sürekli birbirlerini düşünerek aşka giden bir yolda öğrenme güçlükleriyle karşılaşan Fadik ile Osman örnek gösterilerek romanda çocuklara öğütler verilir ve bu aşamada dikkatli olmaları önerilir. Çocukların öğrenme çağında geleceğe hazırlanırken yaşadıkları duygusal ilişkiler yüzünden ortaya çıkan problemlere dikkat çekilir. Gençlerin bilgi edinme ve yetişme aşamasında ciddi bir projeyi gerçekleştirmeye çalışırken istikballerini olumsuz etkileyecek sorumsuzluklardan ve zamansız ilişkilerden kaçınmalarına vurgu yapılır. Buna göre, gençlerin bilhassa karşıt cinse ilgi zevklerini zamanı gelinceye kadar ertelemeleri gerekir. Küçük yaşlarda hayallerini araştırma ve öğrenme üzerine geliştirmeyenler, gelecekte acı hakikatin ağır yükü altında ezilmekten kurtulamayacaklardır. Romanın kişi kadrosu hayal güçleri geniş, araştırmaya

ve öğrenmeye hevesli, azimli kişiler olarak resmedilmektedir. Hayal, onlar için hakikâte ulaşmanın olmazsa olmazıdır.

Biz Varız'da içerik, daha çok bilim kurgu veya fantastik türüne uygun görünmektedir. Apaydın'ın amacı, her gerçeğin veya buluşun bir hayalden çıktığını göstermektir. Romanlarının genelinde yaşamın gerçekleri objektif bir bakış açısıyla ele alınırken, bu romanda 'olan' yerine 'olması gereken' dünya resmedilmeye çalışılır. Derin yapıda okunan; eşitlikçi, sosyalist ve mureffeh bir dünya tasavvurudur. *Biz Varız*, Talip Apaydın'ın ütopyası olarak değerlendirilebilir.

Değerlendirmede uzaylıların dünyası karşısında kendi dünyalarının bu kadar geri kalmışlığı ve insanların bu denli mutsuz oluşları çok farklı nedenlere bağlanmaktadır. Romanın ana karakterlerinden birine göre, bireysel çıkarıcılığın kaynaklık ettiği sömürü düzeni bu nedenlerin başındadır. Kimse kimsenin daha iyi olmasını istemez. Herkes kendi çıkarı için başkalarını kullanır. Kollektif bir proje ve çalışma zihniyeti yoktur. Kişilerden biri, halkın tembelliğini öne sürerken; bir başkası kendi dünya insanlarının akıldan çok duygu ve bâtil inanışlarla hareket ettiği görüşündedir. İnsanlar arasında binlerce yıl süregelen alışkanlıklar, aslında kurnazlık ve işin kolayına kaçma hastalığıdır. Halk, yöneticiler tarafından korkutulmuş, iyi yanları köreltilmiştir. Bu yüzden akıllarını kullanamaz hale gelen insanlar, yöneticiler tarafından aynı zamanda ikide bir anlamsız savaflara sürülmüştür. Binlerce yıldır savaflara harcanan paraların kalkınmaya harcanmış olması halinde, yoksulluğun ve ilkelliğin bu boyutlarda kalmasının imkânsızlığı öne sürülür. Oysa malı, mülkü, parayı arkalarına yığarak başkalarını sömürmekten, ezmekten zevk alan kimi aç gözlü dünyalılar çocuklarını da kendileri gibi alıştırmaktadırlar. Bu çocukların en sevdikleri eşya, oyuncak silahlardır. Öldürmek, daha çok küçük yaşlarda onların bilinçaltlarına yerleşir. Oysa uzaylılara göre, "insan dövüşmez, savaşmaz. Ancak bazı hayvanlar dövüşür. Onlar da silah kullanmaz (Apaydın,1998, s.87). Bu görüş, yazarın toplumda herkesin, bilhassa çocukların taşınmasını arzuladığı zihniyetin kendisidir.

Romanda yönetim biçimi, insanların eşit şartlarda yaşayışları, devlet-halk ilişkisindeki yakınlık ve sosyal adaletiyle topyekûn bir gıpta nedeni olan uzay, idealize edilen gelişmiş dünyayı; yerküre ise, yoksul kentleri temsil etmektedir. Gençler, aydınlardan içinde büyüüp biçimlendikleri bu köhnemiş köy görünümündeki yerleri unutmamalarını, devlet yöneticilerini temsil eden uzaylılardan da bu kötü manzarayı

düzeltilmelerini istemektedirler. Ayrıca, aydın ve sanatçıların eğitilmemiş insanlara nazaran daha duyarlı olmaları vurgulanır. Buna göre aydınların akıldan bağımsız bir duyarlılık yanlısına girmemelidirler. Bilgililer cahilleri, zenginler fakirleri, sıhhatlılar hastaları kendi durumlarına kavuşturmaları için çalışmalıdırlar. Kentliler de köylüleri kendi yaşam standartlarına ulaştırmayı hedeflemelidirler. Gençlerin hayal ettikleri ve özlemini duydukları dünya budur.

Çocuk kitapları, sözel geleneklerden beslenen şiir, öykü, roman, masal ve tiyatro gibi edebî türlerden oluşmaktadır. Çocukların ve gençlerin yaratıcı güçlerini harekete geçirmek, onları yaşam gerçeklerine hazırlamak için oluşturulan bu yazılı ve sözlü ürünler, asırlarla ifade edilebilecek tarihsel bir geçmişe dayanır. Bu yayınların dil ve anlatım biçimi açısından, seçilecek konu ve verilecek fikir bakımından çocukların veya gençlerin yaş seviyesine uygun olması önemlidir. Bu uygunluk, çocukların ruh ve beden gelişimlerine katkıda bulunmayı, onların hayal dünyalarının zenginleşmesini sağlamayı; eğitirken dozunda bir mizâh kullanarak eğlendirmeyi; okuduğunu kolaylıkla anlama, kavrama ve yorumlama yeteneğini kazandırmayı hedeflemektedir. Apaydın'ın adı geçen eserleri de çocuğun geniş bir hayal dünyasını keşfetmesine; aklın, bilimin ve teknolojinin sağladığı kolaylıklarla tanışmasına zemin hazırlamaktadır.

Sonuç olarak, “İnsan yalnız aklıyla öğrenmez, duygularıyla da öğrenir. Özellikle sanat, aklın ve duyarlılığın birleşmesidir” diyen Talip Adaydın, çocuk romanlarında çocukları/gençleri kendi çevrelerinde araştırmaya ve öğrenmeye sevk ederken, onların gezi-gözlem, araştırma ve dinleme yöntemlerinde yararlanmalarını sağlamaktadır. Ayrıca romanlarda çocuklara yaşamın hangi evrelerinde nelerle ilgili olup olunmayacağına dair yol göstermektedir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Ş., Gündüz, O. (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*, Akçağ Yay., 7. Baskı., Ankara.
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*, MEB Yay., İstanbul.
- Apaydın, T. (1966). *Toprağa Basınca*, 1. Baskı, Arkın Yay., İstanbul.
- Apaydın, T. (1982). *Dağdaki Kaynak*, 2. Baskı, Can Yay., İstanbul.
- Apaydın, T. (1985). *Merdiven*, 1. Baskı, Öğretmen Yay., Ankara .
- Apaydın, T. (1998). *Biz Varız*, 2. Baskı, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara .
- Apaydın, T. (1978). *O Güzel İnsanlar*, 2. Bsk., Cem Yay., İstanbul.
- Apaydın, T. (1979a). *Aloo Çocuklar*, 2. Bsk., Abece Yay., İstanbul .
- Apaydın, T. (1981). *Elif Kızın Elleri*, 2. Bsk., Cem Yay., İstanbul .
- Apaydın, T. (1979b). *Yolun Kıyısındaki Adam*, 1. Bsk., Cem Yay., İstanbul.
- Apaydın, T. (1980). “Halk Edebiyatından Yararlanmak”, *Yaba*, 11-12 (Haziran-Temmuz).
- Apaydın, T. (1995). *Bilgiden Bilince Eğitim*, Eği-Der Yay., 1. bsk., Ankara .
- Apaydın, T., Akçam, D. (1971, a). *Devrim İçin Eğitim*, Töykoy Y., Ankara..
- Apaydın, T., Akçam, D. (1968, b). *Geri Kalmış Ülkelerde, Özellikle Türkiye’de Eğitim Sorunları ve Devrim İhtiyaçları*, Yeni Gün Matbaası, Ankara..
- Ataünal, A. (2000). *Öğretmenlik Mesleğine Giriş veya Nasıl Bir İnsan*, 20 Mayıs Eğitim Kültür ve Sosyal Dayanışma Vakfı Yay., Ankara.
- Baymur, F., Demiray, K. (1961). *Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
- Büyükkaragöz, S., Çivi, C. (1997). *Genel Öğretim Metotları*, Öz Eğitim Yay., 7. Bsk., İstanbul .
- Ciravoğlu, Ö. (1998). *Çocuk Edebiyatı*, Esin Yay., 2. Bsk., İstanbul.
- Çilenti, K. (1988). *Eğitim Teknolojisi ve Öğretim*, Gül Yay., Ankara.
- Çocuk Edebiyatı Yıllığı*; (1987). Gökyüzü Yay., İstanbul.
- Karaalioğlu, S. K. (1980). *Türk Edebiyatı Tarihi I*, İnkılap ve Aka Kitapevi, 2. Bsk., İstanbul.
- Oğuzkan, A. F. (2001). *Çocuk Edebiyatı*, Anı Yay., 7. Bsk., Ankara..
- Şirin, M.R., *Doksan Dokuz Soruda Çocuk Edebiyatı*, (1995). Bengisu Yay., İstanbul.
- Tekin, H. (1993). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Yargı Yayınları, 7. Bsk., Ankara..

Tezcan, M. (1992). *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Yay, Ankara .

Tuncer, H.,Yardımcı, M.. (2000). *Anadolu Öğretmen Liseleri İçin Çocuk Edebiyatı*,
Milli Eğitim Bakanlığı Yay., Ankara.

Variş, F. (1978). *Eğitim Bilimine Giriş*, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.